

OŠ PUCONCI

Monika Prelog, univ. dipl. prof. lik. um.

RECIKLAŽA

POVZETEK

Problematika mode ni tako nedolžna, kot se zdi od daleč – doživljamo jo vsak dan, tudi mi, le da se tega še čisto ne zavedamo ali se pa celo nočemo. Ravno ta obleka, ki smo jo z navdušenjem kupili, je lahko vir mnogih strupov, je onesnažila okolje bolj kot bi si kdaj predstavljali. S tako mislijo smo se pričeli ukvarjati tudi pri nas v OŠ Puconci pri likovni umetnosti, najprej pri izbirnem predmetu likovno snovanje I, nato pa pri interesni dejavnosti reciklaža. Učence smo seznanili s pojmi, kot je moda “kupi in zavrzi” in “počasna moda“, jim predstavili paleto možnosti, da so lahko potem iz (tudi svojih) odsluženih oblek ustvarili nov in unikaten izdelek. In vse to ob duhu medgeneracijskega vzajemnega učenja. Kaj je torej lahko še bolj poučno, zabavno, uporabno in navsezadnje širše družbeno koristno?

KLJUČNE BESEDE:

Moda, onesnaževanje okolja, reciklaža, medgeneracijsko sodelovanje.

KAZALO

1 POČASNA MODA VPLIVA NA OKOLJE	1
1.1 ODPADNO JE UPORABNO	1
2 RECIKLAŽA OBLAČIL	1
3 OBLEKE IZ PAPIRJA – EKO OBLEKE	1
4 MODNA KREACIJA: 7D + 1.....	2
4.1 KAKO TOREJ ZAOBJETI DVA TAKO VELIKA POLA PROBLEMATIKE OBLAČENJA (TUDI) MLADIH?	3
5 SKLEP	4
6 LITERATURA IN VIRI.....	5
6.1 SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA	5
6.2 PRILOGA	5

1 POČASNA MODA VPLIVA NA OKOLJE

Vrhunsko oblikovalsko modo, ki je bila do sedaj dostopna samo višjemu sloju, so velika tekstilna podjetja naredila dosegljivo širšim množicam, zato nikakor ne moremo mimo posledic, ki jih ta panoga pušča v okolju. Izdelava novih tekstilnih materialov za delovanje potrebuje veliko energije. Za en kilogram bombaža je potrebnih 8500 litrov vode. Poleg velike količine vode pridelava bombaža zahteva tudi uporabo umetnih gnojil in insekticidov, škodljivih za okolje. V nadaljnji proizvodnji oblačila iz naravnih materialov obarvajo s toksičnimi snovmi in jim dodajo druge sintetične materiale. Ti niso razgradljivi in škodijo okolju, tako med samo proizvodnjo kakor tudi v nadaljnjem življenjskem ciklu. (Kapitanovič, 2012.)

V vsakdanjem življenju so etični in ekološki principi postali nepogrešljivi. Zavedanje o spremembah socialnih in kulturnih norm nas prav na področju onesnaževanja okolja, neetičnega ravnanja in prekomernega potrošništva silijo v odgovornejše ravnanje in kakovostno življenje.

Kot alternativa hitri, poceni, **“kupi in zavrzi modi”** se vzpostavlja koncept počasne mode. Ta dokazuje njeno zrelost in dolgoročno usmerjenost v zmanjševanje okoljskih vplivov tekstilne industrije. **“Počasna moda”** temelji na kombinaciji ekoloških in etičnih principov s konceptom inovativnosti in z oblikovanjem za dolgoročno uporabo. Oblačila imajo večjo estetsko, funkcionalno in emocionalno vrednost z inovativno vpeljavo materialov z minimalnimi odpadki. (Sadar, 2011.)

1.1 ODPADNO JE UPORABNO

V Sloveniji pri preprečevanju nastajanja odpadkov dosegamo vedno boljše rezultate. Kljub temu pa še vedno vsak prebivalec v povprečju zavrže več kot 10 kg uporabnih stvari na leto. Zakaj? Ob tem ne pomislimo, da bi jih lahko uporabljal kdo drug. Mogoče je temu tako, ker podlegamo oglaševalskim sporočilom in kupujemo nove stvari, za katere menimo, da bomo srečnejši, bolj zadovoljni. Globoko v sebi vemo, da temu ni tako, le priznajmo si to še naglas. Zato moramo v družbi spodbujati, iskati in ponujati alternativo potrošniški maniji ter se postaviti po robu brezdušnim, stalno menjajočim modnim zapovedim.

2 RECIKLAŽA OBLAČIL

Tudi modni oblikovalci se na današnje probleme onesnaževanja okolja odzivajo tako, da v svoje kolekcije vključujejo že nošena oblačila, ali pa jih na novo predelajo. Skozi svoja oblačila sporočajo in ponujajo nov način nošenja in tako vzpostavljajo nov odnos do uporabnikov. (Sadar, 2011.)

Pri oblikovanju izdelkov je bil naš cilj, da jim dodamo estetsko in uporabno vrednost. Saj le s kančkom svoje domišljije in z oblikovalskim talentom ponošenim oblačilom vdihnemo in povrnemo življenje. Zanimivo je videti, kaj vse je mogoče narediti iz obleke in iz ideje, jo nadgraditi ter ustvariti unikat. Zelo pomembno je, da pri tem ne uporabimo novih materialov, z izdelavo nimamo nobenih stroškov in da ne onesnažujemo okolja.

Skozi oblikovanje skrbimo za oživitev ročnih spretnosti in tehnik šivanja ter medgeneracijsko sodelovanje. Pri medgeneracijskem povezovanju gre za povezovanje med generacijami, predvsem za medčloveški odnos in uresničevanje medgeneracijske solidarnosti v današnjih družbenih razmerah.

Da samo oblačenje postane umetnost in da umetnost objame ekologijo, je mogoče le v procesu recikliranja starih oblačil na kreativen, inovativen in sodoben način.

Rešitev problema ni enostavna, ampak nam odpira veliko možnosti in nove poti do uresničitve ciljev. Vsesplošnega ozaveščanja učencev OŠ Puconci in širše publike o problematiki sporne tekstilne industrije na globalni ravni ter tudi spodbujanja preproste ponovne uporabe odsluženih oblačil smo se lotili v okviru interesne dejavnosti, ki smo jo preprosto poimenovali kar »reciklaža«. Rabljena in zavržena oblačila smo zbirali in predelali v unikatne in samosvoje kreacije. Kot pravi znana oblikovalka Almira Sadar: "Zavrženo oblačilo, kot vsak drug odvržen predmet, predstavlja odpadek, ki ga je možno s pomočjo različnih tehnologij reciklirati."

3 OBLEKE IZ PAPIRJA – EKO OBLEKE

Začetki našega ustvarjanja oblek iz papirja segajo v šolsko leto 2011/2012. Pri izbirnem predmetu likovno snovanje I smo se začeli ukvarjati z likovnim problemom: oblačilna kultura. Spoznavali smo pomen risbe in barve v modnem oblikovanju, ugotavljali

pomembnost oblikovanja oblačil, obuval in modnih dodatkov ter pojasnjevali pomembnost skladnosti barve in oblike in tudi materialov v modnem oblikovanju.

Ob upoštevanju likovnih zakonitosti smo izdelali modno in tehnično skico, nato oblikovali oblačilo po svojih zamislih v tridimenzionalni razsežnosti iz papirja in drugih odpadnih ter uporabljenih materialov: plastične vrečke, plastični lončki, embalaža, plastenke, časopisni papir idr. Tkanino sta popolnoma nadomestila papir in odpadni material. Raznolikost odpadnih materialov je omogočila razvoj novih tekstur in oblik. Lastnosti materialov so omogočile nove strukture, ki so nastale z lepljenjem, prepletanjem, gubanjem ... Nastale kreacije so izražale osebne lastnosti posameznika v obliki, barvi in izbranem materialu. To je bil pravi zaklad otroške domišljije in kreativnosti hkrati. (prikaz 1)

Na koncu smo jih še primerjali ter iskali podobnosti v elementih in detajlih z oblačili skozi zgodovino časa. Skrb za uporabo odpadnih materialov se je ob vsaki naslednji likovni nalogi nadgrajevala in rodile so se venomer nove in nove zamisli ter ideje. Tako se je pojavilo vprašanje o recikliranju tudi pri našem predmetu.

4 MODNA KREACIJA: 7D + 1

V nadaljevanju smo se odločili za naslednji (večji) korak oziroma projekt, in sicer za oblikovanje modne kreacije, ki bo drugačna, inovativna.

Moda se spreminja dnevno, ne le po posamezni sezoni. Sploh moda mladostnikov je tako zelo spremenljiva, neustavljivo hitra, drzna in to vse pod vplivom neizprosni in zelo različnih vzornikov iz sveta medijev.

Po drugi strani pa je tukaj težko gospodarsko obdobje, kjer se socialne razlike nezadržno večajo, kupna moč pada in tudi mladi ne morejo več slediti temu, kar jim narekuje njihova družba, da bi bili sprejeti v določeno socialno skupino.

Čeprav si vsi želimo in učimo druge, da obleka ne naredi človeka, in se trudimo, da ne bi presojali na podlagi videza ter prvega vtisa, je to skoraj neizbežno, sploh pri mladostnikih in v njihovem svetu čustvovanja. Zato smo se z našim projektom posvetili temu problemu z dvema ekstremoma – en konec zahteva vedno nove drzne spremembe (tudi v modi) in

kupovanje vsega trendovskega, drugi pa kriči o finančni stiski in večanju neenakosti ter s tem povečevanju socialnih razlik v družbi mladostnikov.

4.1 KAKO TOREJ ZAOBJETI DVA TAKO VELIKA POLA PROBLEMATIKE OBLAČENJA (TUDI) MLADIH?

Ciljna skupina so bile mlada dekleta, starosti od 12 do 15 let, saj se tukaj pojavi faza, ko postanejo vrstniki in njihovo mnenje pomembnejši kot recimo družina in so splošno bolj podvržene vplivom medijev, ki pa narekujejo venomer nove in še “ne videne” trende.

Zbrali smo tisto, kar ima doma vsaka mladostniška omara – stara oblačila, ki so bodisi ponošena bodisi izven mode, in stari tekstil, ki se vije iz omare v omaro. Skrbno smo premislili, katera barvna kombinacija bi bila primerna za **univerzalno obleko**, neodvisno od vseh modnih smernic.

Izbrali smo tako kot nekoč Coco Chanel, ki je rekla, da vsaka punca, ne glede na to, koliko je stara, mora imeti »svojo malo črno oblekico«. Črna oziroma variacije črne, se pravi sivi odtenki, so brezčasni, tudi brezstilski.

Primerna je tako za rockovski stil, kakor tudi za zadržano večerno toaleto na družinski zabavi. Vendar pa bi čisto temni odtenki bili preveč »težki« za punce te starostne skupine, zato smo dodali svetlo oranžno kombinacijo, ki je lahko znanilec težko pričakujoče pomladi, žgočega poletja ali barvite jeseni. **Največji inovativni pridih pa je, da se obleka lahko nosi kar na 8 različnih načinov.**

5 SKLEP

Vsi vemo in si glasno priznavamo, da so otroci neverjetni, da nas presegajo v sposobnostih, idejah in velikokrat tudi v željah. Ampak: koliko priložnosti za to "izživljanje" jim damo? Vsi si želimo, da bi se otroci res zavedali današnjih problemov, kot so onesnaženje, potrošništvo, gospodarska kriza in druge težke situacije, ne povemo jim pa, kako se spopadati z njimi. Pri tem predmetu in interesni dejavnosti smo se spoznali s tako običajnim pojmom, kot je vsakdanje oblačenje ali moda. Problem je rešljiv. Imaš nešteto možnosti, da prispevaš k okolju, da si lahko drugačen in narediš nekaj zase, da si sposoben in da lahko pripomoreš k nečemu boljšemu. Mislim, da lahko z gotovostjo povem na glas, da so vsi udeleženci bili zadovoljni, zelo dejavni in nasploh zelo uspešni. O tem pričajo tudi čudovite nagrade, ki smo jih dosegli na tekmovanjih. Prve uspehe smo poželi z modno kreacijo iz odpadnih materialov na natečaju Moja eko obleka, leta 2011/2012, ko smo prejeli 1. mesto. V šolskem letu 2013/2014 smo sodelovali na natečaju Odpadno je uporabno z unikatno kreacijo "Pomlad" (prikaz 3) in zasedli 1. mesto. Leto 2014/2015 je bilo uspešno, kreativno in predvsem inovativno. Svoje znanje v oblikovanju oblačil smo nadgradili in trud se je obrestoval, z nagrado je poplačan. Na natečaju Tekstilkove kreacije smo z modno kreacijo "Večni jeans v sveži pomladni preobleki" dosegli 2. mesto (prikaz 4), medtem ko je kreacija 7D+1 zasedla 1. mesto. Verjamem, da bodo ne le oni, ampak tudi kdo od udeleženi naslednjic dvakrat premislil, ali kupi novo obleko, ali odvrže staro oblačilo, ali pa si vzame nekaj časa in ustvari nekaj boljšega, tako zase kot za širše okolje.

6 LITERATURA IN VIRI

Fajt, E. (et al.). (2011). Več svetlobe. Naravoslovnotehnična fakulteta. Oddelek za tekstilstvo. Ljubljana.

Kapitanovič, P. (2012). Odpadni tekstil je lahko nova surovina. Pridobljeno 25. januarja 2016 na <http://www.delo.si/gospodarstvo/okolje/odpadni-tekstil-je-lahko-nova-surovina.html/2012>.

6.1 SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA

Prikaz 1 – Monika Prelog: Eko obleka, 2012.

Prikaz 2 – Monika Prelog: Modna kreacija “7D+1”, 2015.

Prikaz 3 – Monika Prelog: Modna kreacija “Pomlad”, 2014.

Prikaz 4 – Monika Prelog: Modna kreacija: “Večni jeans v sveži pomladni preobleki”, 2015.

6.2 PRILOGA

Prikaz 1: Eko obleka, 2012

Prikaz 2: Modna kreacija: 7D+1, 2015

Prikaz 3: Modna kreacija: Pomlad, 2014

Prikaz 4: Modna kreacija:
Večni jeans v sveži pomladni preobleki, 2015